

Literatuuroverzicht internationaal familierecht oktober 2019-september 2020

FJR 2020/71

Deze bijdrage biedt een overzicht van publicaties op het gebied van het internationaal familierecht die in de periode van oktober 2019 tot en met september 2020 zijn verschenen.

Handboeken en boeken

E. Alofs & W. Schrama (red.), 'Elderly Care and Upwards Solidarity. Historical, Sociological and Legal Perspectives', in: K. Boele-Woelki e.a. (red.), *European Family Law Series*, no. 48, Cambridge: Intersentia 2020.

Door de vergrijzing staan staten in Europa voor grote juridische en maatschappelijke uitdagingen. Vanuit een juridisch, historisch en sociologisch perspectief wordt in dit boek de (informele) zorg voor ouderen onderzocht.

L. Bracken, *Same-Sex Parenting and the Best Interests Principle*, Cambridge: Cambridge University Press 2020.

Dit boek bevat een pleidooi voor de juridische erkenning van homoseksuele en lesbische families op basis van het belang van het kind. De auteur presenteert een nieuw conceptueel raamwerk om het principe van het belang van het kind toe te passen aan de hand van rechtsvergelijkende casusstudies en inzichten uit sociaal wetenschappelijke literatuur.

M. Brinig (red.), *International Survey of Family Law 2020*, Cambridge: Intersentia 2020.

De jaarlijkse review van de International Society of Family Law (ISFL) is weer uitgekomen. In deze breed georiënteerde bundel wordt door een internationaal team van experts inzichten over recente en opvallende ontwikkelingen in het familierecht bijeengebracht. Verschillende ontwikkelingen in jurisdicties van over de hele wereld worden in de bundel behandeld.

M.R. Bruning, K.F.M. Klep & E.C.C. Punselie (red.), *De invloed van 30 jaar Kinderrechtenverdrag in Nederland. Perspectieven voor de rechtspraktijk*, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

Naar aanleiding van de dertigste verjaardag van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) is deze bundel verschenen. De focus ligt op de invloed van kinderrechten in de Nederlandse rechtspraktijk en is daarmee bijzonder relevant voor juridische professionals die zich bezighouden met kinderen, jongeren en gezinnen. Het is een inhoudelijk rijke bundel. Onderwerpen die aan bod komen zijn o.a. internationale kinderrechten, jeugdstrafrecht, migratierecht, internationaal privaatrecht, gezondheidsrecht

en kinderen in bijzondere situaties – bijvoorbeeld in voormalige IS-gebieden.

M. Digoix (red.), 'Same-Sex Families and Legal Recognition in Europe', in: E. Carlson & S. Gietel-Basten (red.), *European Studies of Population* (ESPO), Cham: Springer International Publishing 2020.

Dit boek bevat een rechtsvergelijkende analyse van de juridische situatie van homoseksuele families in Europa. Daarnaast wordt aan de hand van sociologisch onderzoek in Frankrijk, IJsland en Italië de invloed van het recht op het dagelijks leven van homoseksuele families belicht.

Dörthe Engelcke, *Reforming Family Law. Social and Political Change in Jordan and Morocco*, Cambridge: Cambridge University Press 2020.

Het familierecht is een gevoelig onderwerp in islamitische jurisdicties. In de jaren nul hebben zowel Marokko als Jordanië nieuwe familiewetgeving ingevoerd. In het boek wordt gezocht naar een verklaring voor de verschillende manieren waarop de hervorming van het familierecht is aangepakt door deze semi-autoritaire regimes. Hierbij wordt ruime aandacht besteed aan de politieke en historische context.

F. Ibili & A.C. Olland (red.), *Internationale kindervervoering*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

In de Nederlandse literatuur ontbrak een alomvattend overzicht van alle juridische facetten van kindervervoering. Dit boek beoogt als het eerste praktijkboek over internationale kindervervoering in deze leemte te voorzien. Verschillende deskundigen uit de rechtspraktijk en wetenschap hebben een bijdrage geleverd om aan juridische professionals een handleiding te bieden bij de behandeling van internationale kindervervoeringszaken. Er wordt aandacht besteed aan bijvoorbeeld de definitie van internationale kindervervoering, de internationale bevoegdheid van de Nederlandse rechter in teruggeleidingszaken en de rol van het EVRM bij weigeringsgronden voor teruggeleiding.

C.G. Jeppesen de Boer & C.R. Mol (red.), *Actuele ontwikkelingen in het familierecht*, UCERF reeks 14, Nijmegen: Ars Aequi 2020.

Ter gelegenheid van het veertiende UCERF-symposium, dat in verband met de Corona ontwikkelingen geen doorgang kon vinden, is desondanks deze bundel verschenen. In de bijdrage van R. de Groot en D. de Groot, 'Op het snijvlak van nationaliteitsrecht en (internationaal) familierecht', worden mede internationaal privaatrechtelijke aspecten behandeld.

A.R. van Maas de Bie, P. Dorhout & I.J. Pieters, *Memo Echtscheiding en Alimentatie 2020*, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

¹ Mr. L.M.L. (Laureen) Hu is als promovenda verbonden aan het Utrecht Centre for European Research into Family Law.

Er is weer een update van de Memo Echtscheiding en Alimentatie verschenen met alle ontwikkelingen, jurisprudentie en regelgeving. De internationaal privaatrechtelijke facetten van een internationale echtscheiding komen ook aan bod.

M. Maclean & B. Dijksterhuis (red.), *Digital Family Justice. From Alternative Dispute Resolution to Online Dispute Resolution?*, Oxford: Hart Publishing 2019.

In dit boek reflecteren experts uit verschillende landen zoals Canada, Australië en Frankrijk op de ontwikkeling van online geschillenbeslechting op het gebied van het familierecht. De Nederlandse 'Rechtwijzer uit elkaar' wordt ook uitgebreid behandeld.

A. Margaria, *The Construction of Fatherhood. The Jurisprudence of the European Court of Human Rights*, Cambridge: Cambridge University Press 2019.

Dit boek is een bewerking van het proefschrift van Margaria uit 2015. Het boek bevat een gedetailleerde studie van de wijze waarop het EHRM reageert op sociale ontwikkelingen en veranderende ideeën over vaderschap. Margaria beoogt de definities van vaderschap die het EHRM hanteert aan het licht te brengen en verkent hoe vaderschap opnieuw gedefinieerd zou kunnen worden. Het boek is een aanrader voor iedereen die geïnteresseerd is in de regulering van nieuwe vormen van ouderschap.

(Onderzoeks)rapporten

M.J. Vonk, W.D. Haan, de, C.G. Jeppesen de Boer & G.C.A.M. Ruitenbergh, *Eenvoudige adoptie van pleegkinderen*, Den Haag: WODC; te vinden via <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2989-eenvoudige-adoptie.aspx>; dit onderzoeksrapport is tevens gepubliceerd in NILG – Familie & Recht reeks (Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2020). In het rapport 'Kind en Ouders in de 21ste eeuw' uit 2016 deed de Staatscommissie Herijking Ouderschap de aanbeveling om eenvoudige adoptie mogelijk te maken voor pleegkinderen die langdurig bij dezelfde pleegouders wonen. Naar aanleiding van deze aanbeveling wordt in dit rapport op verzoek van het Ministerie van Justitie en Veiligheid onderzocht of het invoeren van eenvoudige adoptie in de context van pleegzorg wenselijk is. In dit kader is ook een korte rechtsvergelijkende studie uitgevoerd.

Oraties

K. Blankman, *Maatwerk bij juridische ondersteuning en bescherming van ouderen* (Oratie Vrije Universiteit Amsterdam), beschikbaar als artikel in *FJR* 2020/3.

Ter gelegenheid van zijn benoeming op de leerstoel Juridische bescherming van ouderen en meerderjarigen met beperkingen sprak Kees Blankman op 24 oktober 2019 zijn oratie uit. In zijn oratie reflecteert hij o.a. op de doorwerking van mensenrechtenverdragen en de bescherming van meerderjarigen. Zo staat hij stil bij de mogelijkheid om te komen tot een VN Verdrag voor de rechten van ouderen,

waarin een verdragsbepaling zou kunnen worden opgenomen die Staten verplicht mantelzorgers te ondersteunen die zich inzetten voor zorgafhankelijke partners of familieleden.

E.C.C. Punselie, *Een kindje van de ooievaar? Over draagmoederschap: heden en toekomst* (Oratie Universiteit Leiden), beschikbaar als artikel in *FJR* 2020/11.

Op vrijdag 17 januari 2020 hield Lies Punselie haar oratie ter gelegenheid van haar benoeming tot hoogleraar Familierecht aan de Universiteit Leiden. In deze oratie behandelt zij mede de mensenrechtelijke positie van uit draagmoeders geboren kinderen. Daarnaast gaat zij in op de vraag hoe er moet worden omgegaan met situaties waarin wensouders via een internationale draagmoederschapsconstructie een genetisch kind krijgen en daarmee naar Nederland komen.

Dissertaties

Y. Arbaoui, *Deux Poids, Deux Mesures: A Critical Frame Analysis of the Dutch Debate on Family-related Asylum Claims* (diss. Vrije Universiteit Amsterdam), verschenen in de Migration Law Series. Het zal ook beschikbaar zijn via <https://research.vu.nl/en/publications/deux-poids-deux-mesures-a-critical-frame-analysis-of-the-dutch-de>.

In dit proefschrift wordt onderzocht hoe in het Nederlandse vluchtelingenrecht individuele vrijheden beschermd kunnen worden zonder het gezinsleven op het spel te zetten – en vice versa. Het onderzoek bevat een kritische frame-analyse van de manier waarop in het Nederlandse vluchtelingenrecht gedebatteerd wordt over gezinsgerelateerde asielaanvragen. De studie richt zich op twee soorten gezinsgerelateerde asielaanvragen: aanvragen van gezinshereniging voor pleegkinderen van vluchtelingen en asielaanvragen van vrouwen die vluchten voor een gedwongen huwelijk. Waar in het eerste geval familiebanden bescherming bieden, zijn familiebanden in het tweede geval een vorm van onderdrukking. Arbaoui concludeert dat de staat een dubbele standaard hanteert bij familiebanden in enerzijds het vluchtelingenrecht en anderzijds het reguliere migratierecht. Op 24 september 2019 promoveerde Younous Arbaoui op dit proefschrift. Promotoren waren prof. dr. S. van Walsum (†) en prof. dr. T. Spijkerboer; copromotor: prof. dr. Hemme Battjes.

J.T. Gray, *Party autonomy in EU Private International Law relating to family matters and succession: Evaluating coherence in the Union context* (diss. Universiteit Utrecht), te verschijnen in de European Family Law series (Cambridge: Intersentia).

Gedurende de afgelopen twee decennia heeft de EU verschillende internationaal privaatrechtelijke instrumenten geïntroduceerd op het gebied van het familierecht en erfrecht om de eenwording van het IPR op supranationaal niveau te bewerkstelligen. Het onderzoek is gefocust op het concept van partijautonomie en de mogelijkheid om een forum- of rechtskeuze te maken in het EU recht. De partijautonomie in de EU IPR regelingen op het terrein van het

familierecht en erfrecht worden uitgebreid geëvalueerd. Voor deze beoordeling zijn mede de doelen van de wetgeving en de cohesie tussen de instrumenten als toetsingscriteria gebruikt. Op 14 oktober 2019 promoveerde Jacqueline Gray op dit proefschrift aan de Universiteit Utrecht. Promotor was prof. dr. K.R.S.D. Boele-Woelki.

Te verschijnen dissertatie: N. Tahir, *The Arranged Marriage – changing perspectives on a marital institution* (diss. Universiteit Utrecht), 2019.

Het doel van dit proefschriftonderzoek is om tot een onbevooroordeeld begrip te komen van het gearrangeerde huwelijk vanuit de sociale context waarin het gepraktiseerd wordt. De focus ligt op Brits-Pakistaanse gearrangeerde huwelijken. In Westerse academische literatuur wordt het autonome huwelijk als maatstaf gebruikt om het gearrangeerde huwelijk te bestuderen. Tahir pleit ervoor om dit partijdige perspectief te verleggen. Het onderzoek is gebaseerd op juridische, filosofische, antropologische en sociologische inzichten. Op 6 november 2019 promoveerde Naema Tahir op dit proefschrift aan de Universiteit Utrecht. Promotoren waren prof. dr. B.M. Oomen en prof. dr. H.H.A. Van den Brink.

Tijdschriftartikelen en boekbijdragen

Algemeen/diversen

R.J. Blauwhoff, 'Mensenrechtenjurisprudentie Europees Hof voor de Rechten van de Mens 1 oktober 2018 t/m 30 september 2019', *FJR* 2019/72.

E. van Eijk, 'Wijzigingen in de Syrische Wet op het Personeel Statuut: Wezenlijke hervormingen of cosmetisch knip- en plakwerk?', *FJR* 2019/69.

C. Forder, 'De ontwikkeling van het Nederlandse familierecht in het licht van de mensenrechten: de opbrengst en de doorlopende uitdaging van de receptie', *FJR* 2020/12.

E.N. Frohn, 'Kroniek IPR/internationaal familierecht', *FJR* 2019/74.

E.N. Frohn & I. Sumner, 'Herziening Brussel IIbis: beschrijving van de nieuwe regeling', *NIPR* 2020 afl. 3, p. 391-419.

N. Geelhand de Merxem, 'Vlabel, de schenkingen en de Nederlandse notarissen - De kaaroute drie jaar later', *WPNR* 2019/7264.

S. Den Haese & J. Verhellen, 'Foreign birth and marriage documents: the voice of Belgian and Dutch public servants', *NIPR* 2020/265.

N. Hyder-Rahman, 'Regulating posthumous reproduction in the Netherlands and the UK', *Family & Law* 2020, DOI: 10.5553/FenR/000046.

N. Koffeman & K. de Vries, 'Achter gesloten deuren. De bezoekregeling verpleeghuizen en artikel 8 EVRM', *NJB* 2020/1717.

D. Monk, 'Lady Hale, The Supreme Court and Family Law', *FJR* 2020/19.

F.J.A. Swennen, 'Het hervormde Belgische en Vlaamse personen-, familie- en jeugdrecht anno 2019', *FJR* 2019/70.

G.R.J. Verschelden, 'Aanpassing Transgenderwet: België als voorbeeld voor Nederland?', *FJR* 2020/17.

Erfrecht

Themanummer: 'Erfrecht in Europa (II)', *TE* 2019/6.

Länderbericht Frankreich

B. Crocq

Griechisches Erbrecht, insbesondere Ehegattenerbrecht und Pflichtteilsrecht

A. Koutsouradis

The Legal Status of the Surviving Spouse and the Compulsory Share in the Hungarian Succession Law

O. Szeibert

Die Stellung des überlebenden Ehegatten und das Pflichtteilsrecht in der slowenischen Rechtsordnung

G. Dugar

Compulsory Shares and Spousal Protection in Spanish and Catalan Succession Law

Josep Ferrer-Riba

B. Albrecht, S. Lust & J.L.D.J. Maasland, 'De globale erfovereenkomst naar (nieuw) Belgisch recht', *WPNR* 2019/7264.

J.W.A. Biemans & M.R. Schreurs, 'Grensoverschrijdende insolvente nalatenschappen in het licht van de Erfrecht- en Insolventieverordening', *WPNR* 2020/7294.

S.H. Heijning, 'Welke rechter is bevoegd kennis te nemen van het verzoek tot machtiging om een internationale nalatenschap te verwerpen namens een minderjarige erfgenaam?', *WPNR* 2019/7253.

F. Sonneveldt, 'Internationale aspecten van estate planning', in: A.R. Autar, W. Burgerhart & F. Sonneveldt (red.), *Compendium Estate Planning*, Den Haag: Sdu, Hoofdstuk 12, p. 615-649.

A.L. Verbeke, 'De nieuwe Belgische legitieme', *WPNR* 2019/7264.

P. Vlas & M. Zilinsky, 'Vijf jaar Erfrechtverordening: IPR-erfrecht in de rechtspraak', *WPNR* 2020/7291.

Huwelijk, geregistreerd partnerschap en andere relatievormen

J.A. van Keulen, 'Parenting Coordination in Nederland?', *REP* 2019/586.

M.J. de Klerk, 'IPR-beslissingen', *EB* 2020/33.

H.M.A. over de Linden, 'Russisch roulette. Over erkenning van uitspraken tussen Nederland en Rusland', *EB* 2020/2.

P. Macaluso & S. Denorme, 'Partneralimentatie tussen (ex-) echtgenoten in België in vogelvlucht', *REP* 2020/409.

Huwelijksvermogensrecht, vermogensrecht

J.G. Knot, 'Uitvoering van de Huwelijksvermogensrechtverordening en de partnerschapsvermogensrechtverordening in Nederland', *NIPR* 2019, afl. 3, p. 553-569.

R. Barbaix, 'Een nieuw Belgisch huwelijksgoederenrecht – stelsels van scheiding van goederen', *WPNR* 2019/7264.

R. Barbaix, 'Een nieuw Belgisch huwelijksgoederenrecht – gemeenschapsstelsels', *WPNR* 2019/7264.

J.G. Knot, 'Internationaal privaatrechtelijke estate planning in het huwelijksvermogensrecht en het erfrecht', in: A.R. Autar, W. Burgerhart & F. Sonneveldt (red.), *Compendium Estate Planning*, Den Haag: Sdu 2019, Hoofdstuk 14, p. 699-753.

M.H. ten Wolde & J.G. Knot, 'Nieuw IPR inzake huwelijksvermogensrecht en huwelijksbetrekkingen', *FJR* 2019/71.

Kinderen en het familie- en jeugdrecht

S. Bleichrodt, 'Kinderen eerst? – Gezinsmigratie en het belang van het kind in Nederland', *JNVREEMDRECHT* 2019/29.

E. Blondeel & Wendy De Bondt, 'Le civil tient le criminel en état: het belang van het kind in zaken van internationale parentale ontvoering', *Family & Law* 2019, DOI: 10.5553/FenR/000041.

N.J. Boers, 'Gezagsbeëindiging, het ongeboren kind en het EVRM', *REP* 2020/187.

M.R. Bruning & M.Q.M. Mosk, 'Word ik gehoord? Participatiemogelijkheden van het kind in internationale kindervervoeringsprocedures', *REP* 2020/ 310.

C. Colpaert, 'De positie van de niet-begeleide minderjarige vreemdeling binnen de hervorming van het Europees asielsysteem', *Family & Law* 2020, DOI: 10.5553/FenR/000045.

W. Ferdinandusse, 'Nederlandse kinderen in Syrische kampen. Geen rechten over de grens?', *NJB* 2020/963.

K. de Groot, R. Hoksbergen & H. Dupuis, 'Draagmoederschap wettelijk regelen? Niet in het belang van het kind en in strijd met het IVRK', *NJB* 2019/2697.

M.D. Gremmen, 'Achterlating en huwelijksdwang: juridische mogelijkheden', *FJR* 2020/47.

J. van der Hoeven, 'Een ooeivaar stopt niet aan de grens', *FJR* 2020/33.

M.P. de Jong-de Kruijf, 'De wachtlijstproblematiek 'knaagt' aan de rechten van kinderen in gesloten jeugdhulp. Een gesloten plaatsing slechts baseren op art. 3 lid 1 IVRK is geen oplossing', *TvJR* 2020, DOI: 10.5553/TvJr/259035002020002002011.

M. Jonker e.a., 'Omgang tussen grootouders en kleinkinderen, waarom niet?!', *FJR* 2020/40.

M.E. Kalverboer & L. Van den Heuvel, 'Kinderrechten als Kompas. In vier stappen naar het beste besluit voor het kind', *TvJR* 2020, DOI: 10.5553/TvJr/259035002020002001012.

B.L. Lok, 'De bescherming van kinderen tegen lijfstraffen en andere wrede of vernederende straffen: General Comment No. 8 nader toegelicht', *TvJR* 2020, DOI: 10.5553/TvJr/259035002020002001014.

T. Liefwaard & C. Sandelowsky-Bosman, 'Rechtsmacht anno 2020. Over de verantwoordelijkheid van Nederland om Nederlandse kinderen in Syrië, Turkije en Irak te beschermen', *NJB* 2020/1561.

T. Liefwaard, 'Jaaroverzicht Internationale Kinderrechten 2019', *FJR* 2020/31.

N. Lynch & T. Liefwaard, 'What is Left in the "Too Hard Basket"? Developments and Challenges for the Rights of Children in Conflict with the Law', *The International Journal of Children's Rights* 2020-1, p. 89-110.

E. Nissen & K.M. Zwaan, 'Het belang van het kind voorop bij Dublinprocedures?', *A&MR* 2020, nr. 8.

A. Popescu, 'General Comment No. 24: een weerspiegeling van een decennium aan ontwikkelingen', *TvJR* 2020, DOI: 10.5553/TvJr/259035002020002002012.

E.C.C. Punselie, 'Een kindje van de ooeivaar? Over draagmoederschap: heden en toekomst', *FJR* 2020/11.

J. Put, 'Hulpverlening en sanctie in het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet: a perfect (mis)match?', *FJR* 2020/18.

S.E. Rap, E.P. Schmidt & T. Liefwaard, 'Safeguarding the Dynamic Legal Position of Children: A Matter of Age Limits? Reflections on the Fundamental Principles and Practical

Application of Age Limits in Light of International Children's Rights Law', *Erasmus Law Review* 2020/1.

C. Vink, 'Kinderbescherming over de grens. Lessen voor Nederland en leren van Denemarken?', *Justitiële Verkenningen* (Thema: Jeugdzorg onder druk) 2019-6, p. 42-50.

J. Werner, 'Your children are (not) your children. Het recht op respect op gezinsleven als beperking van het recht op gezinshereniging', *TvJR* 2020, DOI: 10.5553/TvJr/259035002020002003012.

Bescherming meerderjarigen

P. Stánicz, 'Different avenues in supporting and protecting vulnerable adults in (Western) Europe and roadmaps for the future', *FJR* 2020/4.